

Håkan Skogsjö

Svenska släktforskarföreningar 1883–1983

Särtryck ur

Släkthistoriskt Forum 3/1983

[ISSN 0280-3984]

utgiven av föreningen Genealogisk Ungdom i Göteborg

Distribuerad som pdf-fil 2025

Copyright © Håkan Skogsjö (CC BY-SA 4.0)

Svenska släktforskarföreningar 1883-1983

Det var på Eden Hotel i Stockholm måndagen den 27 november 1933 som den nu femtioårsjubilerande Genealogiska Föreningen bildades. Förmodligen anade ingen av de närvarande personerna - däribland initiativtagaren Lennart Zielfelt som skulle bli föreningens primus motor under 25 år - vilken betydelse för svensk släktforskning händelsen skulle få.

HÅKAN SKOGSJÖ

Men Genealogiska Föreningen var ingalunda först i sitt slag i Sverige. Lennart Zielfelt skriver i sin historik till föreningens tjugofemårsjubileum (Släkt och Hävd 1958, s 133 ff) att det fanns "två konkurrenser om allmänhetens genealogiska intresse". Det rörde sig om gamla anrika Personhistoriska Samfundet - stiftat redan 1876 - och en mer suspekt organisation som gick under namnet Skandinaviska Släktstudiesamfundet. Av båda observerades den nybildade föreningen "med kritiska blickar", som Zielfelt uttrycker det.

Från autografsamlande till personhistoria

Genealogiska Föreningens femtioåriga tillvaro är tveklöst en viktig händelse för släktforskare att celebrera under 1983. Men det finns en annan sak som kanske borde få åtminstone ett litet uppmärksammande, och det är att det i år är jämnt 100 år sedan den första svenska sammanslutningen med syfte att främja genealogisk forskning tillkom. Det var nämligen år 1883 som Svens-

Arkivarien i Riksarkivet Otto von Feilitzen, personhistorisk pionjär. Foto: Kungliga biblioteket.

ka Autografsällskapet - senare ombildat till Personhistoriska Samfundet - på förslag av arkivarien i Riksarkivet Otto von Feilitzen (1820-1889) beslöt utvidga sin verksamhet till att omfatta även det genealogiska och heraldiska området.

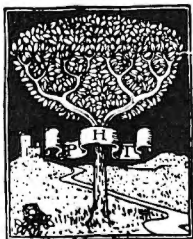
Eller som det uttrycks i de av Svenska Autografsällskapet den 13 april 1883 antagna nya stadgar: "Sällskapets ändamål är att lifva och underhålla hågen för autograf-kunskap, genealogi och heraldik samt undan glömska eller förstöring bevara föremål, uppgifter, teckningar m.m., som eger samband med dessa grenar af häfdaforskningen".

När denna utvidgning av verksamheten kom till stånd hade Svenska Autografsällskapet redan funnits i sju år. Tillblivelsen skedde den 25 mars 1876 i det s.k. Bondeska palatset i Stockholm på initiativ av överstekammarherren Carl Jedvard Bonde (1813-1895), som även valdes till ordförande. Övriga närvarande var - liksom Bonde - medlemmar av Sveriges högaristokrati förutom några arkiv- och biblioteksmän. Som sällskapets namn antyder var verksamheten inriktad på autografsamlande, men man bör nog inte tro att friherre Bonde och hans ståndsbröder - med stålpena, bläckhorn och autografblock i handen - jagade Kristina Nilsson, Oskar II och andra av dåtidens kändisar, för att få deras namnteckningar. Nej, sällskapets ambition var att "söka skydda mot förstörelse allt hvad af äldre och nyare handskrifter, anteckningar och bref kan vara af intresse för häfdaforskaren eller samlaren...".

I februari 1879 började man utge Svenska Autografsällskapets tidskrift. Det var en liten, anspråkslös publikation, som blott utkom sporadiskt. Sällskapet utgav även en skriftserie.

I och med att autografsällskapet vidgade sitt verksamhetsområde ökade medlemsantalet. År 1885 var det fortfarande så lågt som ett fyrtiotal, men 1893 hade det stigit till 120. Verksamheten och tidskriftens innehåll kom med tiden mer och mer att domineras av personhistorien, varför man beslöt att från och med 1898 byta namn på tidskriften till Personhistorisk tidskrift. Men inte förrän 1905 tog man steget fullt ut och ändrade även sällskapets namn: det nya namnet blev Personhistoriska Samfundet.

Personhistoriska Samfundet är den äldsta ännu i dag existerande föreningen i Sverige med släktforskning på programmet. Men som namnet antyder är det inte hela verksamhetsområdet: med personhistoria brukar man mena både genealogi och biografi, och verksamheten har mer och mer kommit att domineras av biografien. Orsaken är säkert att genealogin med tiden har fått flera andra språkrör.

Det stolta emblemet
för Personhistorisk
Tidskrift.

Personhistorisk tidskrift utkommer med fyra nummer per år (men bara två eller tre häften). I varje årgångs sista häfte finns en omfattande recensionsavdelning, som torde vara tidskriftens största förtjänst. Samfundets sekreterare och tillika utgivare av tidskriften är docent *Göran Nilzén*. Ordförande är huvudredaktören för Svenskt Biografiskt Lexikon *Birgitta Lager-Kromnow*.

Rasbiologiska irrvandringar

År 1920 bildades *Skandinaviska Släktstudiesamfundet* (SSSS). En av initiativtagarna var kaptenen *Gustaf Leopoldsson von Horn* (1868-1940). Samfundets syfte var rasbiologiska forskningar i Norden och familjeforskning inom skandinaviska släkter. Ett flertal skrifter utgavs i vilka man klart kan skönja en nazistisk påverkan. Bland annat utgavs släktsamlingsverket *Genealogia Gothica*, som helt rättvist erhöll skarp kritik från Bengt Hildebrand för vissa underhaltiga bidrag. Upphovsman till flera av dessa var emellertid inte utgivaren *Erik C:son Swartz* (1887-1963), utan svensk släktforsknings förmodligen mest kufiska person, nämligen *doktor Adalbert Fredriksson*, som även kallade sig Knas d'Ofson, Knas Svenolber

Fredriks Of Son och Markis de Son! Denne galning - uppenbarligen sinnessjuk -, vars rätta namn var *Sven Olber Olsson* (1882-1944), författade en rad kuriösa tryck, som visar att han tydligen var nazist. - Skandinaviska Släktstudiesamfundet, vars insatser inom svensk släktforskning man i dag helt kan bortse från, skall ha existerat ännu 1951 och då haft ett hundratal medlemmar. Verksamheten lär dock ha upphört redan 1946.

Genealogiska Föreningen kommer till

I början av 1930-talet kunde en insändare i Svenska Dagbladet läsas som efterlyste gamla borgar-släkter. Författare skall ha varit hovkamrerare *Arvid Berghman* (1897-1961). En annan insändare - signerad LZ - föreslog då samlandet av genealogier, vilket borde ske i en förenings regi. Bakom signaturen LZ dolde sig *Lennart Zielfelt* (1895-1976), som alltså kan räknas som initiativtagare till den förening som kom att bildas (varom berättades i inledningen), nämligen *Genealogiska Föreningen*, sedan 1943 med tillägget *Riksförening för släktforskning*.

Att Genealogiska Föreningen betytt mycket för svensk släktforskning är i dag lätt att inse. Verksamheterna är många, och skriftutgivning har hela tiden varit en av dem. Under åren 1934-1949 utgavs *Medlemsblad för Genealogiska Föreningen* (nr 1-50), som från och med 1950 ersattes av tidskriften *Släkt och Hävd*, som torde vara bekant för flertalet av ShF:s läsare. Vidare har en serie skrifter utgivits, däribland de nyttiga "Svensk släktforskarförteckning" 1970 och 1978, och ett antal släktböcker.

En ursprunglig tanke med föreningen var - som de nämnda insändarna visar - att samla befintligt genealogiskt material. Och det har också skett, så att man i dag har ett stort bibliotek, ett omfattande släktnamnsregister till tryckt litteratur och olika samlingar, en mängd släktutredningar i manuskript, ett imponerande klipparkiv (främst ur Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter) och

Svenska Autografsällskapet bildades i Bondeska palatset i Stockholm, på platsen för nuvarande Rosenbad. Foto: Stockholms stadsmuseum.

Genealogiska Föreningen kom till på Eden Hotel vid Humlegården för femtio år sedan. Foto: Stockholms stadsmuseum.

mycket annat släktforskningsmaterial. Allt är samlat i föreningens något trånga lokaler i gamla Riksarkivet på Riddarholmen i Stockholm. - För den som vill veta mera om Genealogiska Föreningens femtioåriga tillvaro hänvisas till jubileumsskriften "Genealogiska Föreningen 1933-1983" som utgivits i år. Där skriver den nuvarande ordföranden *Erik Thorell* om "Genealogiska Föreningen 50 år" (s 11-16).

Konflikt födde splittring

Genealogiska Föreningens ställning som den främsta av Sveriges släktforskarföreningar har inte alltid varit lika obestridd som i dag. I mitten av 1940-talet hettade det till. Lennart Zielfelt beskriver (Släkt och Hävd 1958, s 136) det som "en obehaglig konflikt" med "skarpa opinionsyttringar" mot föreningen och delar av dess styrelse. Resultatet blev att *Christopher von Warnstedt* (f 1918) tillsammans med några andra bildade *Föreningen för Släktforskning* i februari 1946, och redan samma år började man utge *Genealogisk Tidskrift*. Till en början handhade von Warnstedt redaktörssysslan, men den övertogs 1948 efter en schism inom styrelsen av *Elsa Dalström-Söderberg*. Tidskriften upphörde att utkomma från och med 1962. Det kan vidare nämnas att Föreningen för släktforskning även utgav en skriftserie kallad "Svenska antavlor i listform", så *Genealogisk Ungdoms* "Svenska Antavlor" är ingalunda den första antavleserien i Sverige. Dock utkom "Svenska antavlor i listform" med endast två häften, vardera innehållande blott två antavlor.

Släkthistorisk Tidskrift

År 1949 började *Släkthistorisk Tidskrift* utges. Redaktör och utgivare var kamrer *Rune G:son Kjellander* (f 1920), som i en "Anmälan" i första häftet framhöll att då *Släkthistorisk Tidskrift* "är en fristående tidskrift och icke kamporgan för någon mer eller mindre stridbar föreningsstyrelse, bortfalla automatiskt alla anledningar till missligheter. I vänskapens och samarbetets tecken kommer SHT i frihet att verka för sina syften, sporrad av idealism och kärlek till vårt och våra fäders land". Dessa över hövan stora ord får väl ses som ett utslag av att det var lite bråkigt i släktforskarföreningssverige under senare hälften av 1940-talet, främst beroende på *Christopher von Warnstedts* lidelsefulla engagemang i en del frågor.

I SHT:s första häfte finns en "Svensk Släktforska-

Red. Rune G:son Kjellander enligt karikatyr av brodern B.S. Kjellander i SHT 1949:3-4.

reförteckning 1948-49" publicerad, som upptar inte mindre än 237 forskare. Men det är faktiskt inte den första i Sverige, ty redan 1946 utgav Föreningen för Släktforskning en stencilerad förteckning som uppges vara först i sitt slag. Den var redigerad av släktforskaren och bokhandlaren Carl-Gösta Windell i Stockholm.

Trots redaktör Kjellanders förut citerade ord om att SHT skulle vara en oberoende tidskrift och inte organ för någon sammanslutning dröjer det bara till häfte 1 1950 innan man på omslaget kan läsa att tidskriften är "Officiellt organ för Sveriges släkthistoriska och heraldiska samfund". Några närmare uppgifter om detta känner jag inte; Släkthistorisk Tidskrift upphörde emellertid redan 1951.

Ny våg under 70-talet

Som nämnts bildades Svenska Autografsällskapet i det Bondeska palatset och Genealogiska Föreningen på Eden Hotel. *Genealogisk Ungdom*, som bildades den 5 februari 1977, har emellertid inte någon så ståtlig födelseort. GU är hemmafödd i vardagsrummet i mina föräldrars villa på Boregatan 8 i Mölndal. Närvarande var sju yngre släktforskare, nämligen Per-Olof Widing (f 1950, vald till ordförande), Tor Erland Salberger (f 1952, vald till kassör), Peter Olausson (f 1956, nu redaktör för ShF), Bengt-Ola Magnusson, Karin Synnöve Molander, Ann-Charlotte Olsson och jag själv (f 1958, vald till sekreterare).

Då Genealogisk Ungdoms verksamhet torde vara ganska välkänd för de flesta av ShF:s läsare, lämnar jag den därhän och konstaterar istället att alla på senare år har kunnat iaktta datorernas frammarsch. Och även vi släktforskare vill förstås hänga med i utvecklingen för att se hur vi bäst

kan utnyttja dem. Ett gäng entusiaster bildade hösten 1979 en arbetsgrupp i Linköping för att undersöka saken närmare, och i april 1980 ombildades gruppen till en förening med namnet *Föreningen för datorhjälp i släktforskningen - DIS*. Ordförande är Lars Blomberg. Man utger en stencilerad tidskrift *Släkt-Forskar-Nytt*, som Per-Olov Bergman är redaktör för.

Regional- och lokalfrågor

Vid sidan av här omtalade föreningar, som alla har det gemensamt att de verkar eller har verkat på riksplanet, finns ett flertal regionala och lokala föreningar. Till Genealogiska Föreningen finns för närvarande åtta regionalföreningar anslutna. Äldst är *Skånes Genealogiska Förening*, bildad 1937, och näst äldst är *Västra Sveriges Genealogiska Förening*, bildad 1946. De övriga sex har alla tillkommit under de senaste fem åren. Skånes Genealogiska Förening utger sedan 1978 tidskriften *Skåne Genealogen* med två nr/år. 1950 bildades en regionalförening i Norrköping, Östergötlands Genealogiska Förening, men dess verksamhet upphörde redan 1952. Ordförande var fil.dr Hjalmar Lundgren (1880-1953).

Det har även funnits regionala föreningar som stått utanför Genealogiska Föreningens hägn. *Genealogiska Föreningen i Skellefteå* bildades 1937 och hade som sekreterare och ledande kraft grosshandlaren Svante Lundell (1894-1971). I *Genealogisk Tidskrift* 1947:1 omtalas att *Jämtlands läns släktforskareförening*, bildad 1945, höll årsmöte på länsarkivet i Östersund den 15 maj 1947. Föreningen hade 1946 haft 62 medlemmar och utgivit tre stencilerade medlemsblad. I Hembygden, årgång 1956, omtalas att *Dalslands Släktforskareförening* bildades den 4 juli 1954. Till ordfö-

Boregatan 8 i Mölndal, strax söder om Göteborg. I rummet innanför den öppna dörren bildades Genealogisk Ungdom den 5 februari 1977. Foto: förf. 1973.

rande valdes skriftställaren Anders Gustav Bördh (1895-1968) och till sekreterare den välkände dalslandsforskaren Olof Ljung. - Emellertid har dessa tre föreningar upphört med sin verksamhet. I Jämtland och Skellefteå har dock nya föreningar bildats nyligen.

Riksförbund?

I *Genealogisk Ungdoms Tidskrift* 1981:2 publicerade jag en sammanställning över "Svenska släktforskarföreningar". Den upptar 22 lokala och regionala föreningar som bedrev verksamhet våren 1981 (de som är anslutna till GF är inte med). Av de 22 föreningarna är 16 bildade 1977 och senare, vilket väl antyder de senaste årens utveckling. Det uppblostande intresset för släktforskning har direkt resulterat i en kraftigt ökad för eningsaktivitet.

Vad slutligen framtiden anbelangar, måste de sedan drygt ett år tillbaka diskuterade riksförbundsplanerna nämnas (jfr ShF 2/82). Utvecklingen under de senaste tio åren, då ett stort antal nya släktforskarföreningar har bildats, är givetvis synnerligen positiv. Men man måste vara va-

ken för de risker detta tämligen planlösa för eningsbildande för med sig. En splittring av den samlade påtryckningskraft vi släktforskare besitter är ett oundvikligt resultat; ett annat är slöseri med ekonomiska och arbetskraftsmässiga resurser. Ett bra fungerande riksförbund skulle bli en välbehövlig samlade kraft, dels utåt gentemot politiker och intressegrupper av olika slag, och dels inåt så att t.ex. vissa gemensamma arbeten kan organiseras och genomföras av förbundet.

Litteratur

Förutom den i texten nämnda litteraturen har bl.a. följande arbeten rådfrågats:

Bengt Hildebrand, Handbok i släkt- och personforskning, del I (1961).

Sixten Humble, Ett halvsekeljubileum (i: *Personhistorisk tidskrift* 1926, s 1-11).

Pontus Möller, Lennart Zielfelt (nekrolog i: *Släkt och Hävd* 1976, s 203-208).

Svenskt Föreningslexikon (1951).

Christopher von Warnstedt, Modern svensk släktforskning. En kort historik och ett programutkast (i: *Genealogisk Tidskrift* 1947, s 145-157).

Lennart Zielfelt, Erik C:son Swartz (nekrolog i: *Släkt och Hävd* 1963, s 269-271).

SLÄKTFORSKARTIDSKRIFTER

ANBLADET (1979-), 3 nr/år; utgiven av *Norrälje släktforskarförening*, Nyponvägen 35, 761 00 Norrtälje.

ANNO DOMINI. NOHRA STADZ OCH BERGSLAGZ SLEKTFORSKARE BLADH (1982-), hittills ett nummer utgivet; utgiven av *Nora Släktforskarklubb*, c/o Dalhammar, Rådstugugatan 13, 713 00 Nora.

HUSFÖRHÖRSNYTT (1981-), 4 nr/år; utgiven av *Skaraborgs Släktforskarförbund*, Box 96068, 541 64 Skövde.

JIS-NYTT (1983-), okänd utgivningstakt; utgiven av *Jämtlands läns släktforskareförening*, c/o Svensson, Hara 2208, 840 43 Hackås.

MEDLEMSNYTT (1980-), 2 nr/år; utgiven av *Bollnäs släktforskarförening*, c/o Johnson, Björkhamregatan 8 E, 2tr, 821 00 Bollnäs.

MGF-NYTT (1980-), 4 nr/år; utgiven av *Midälva Genealogiska Förening*, c/o Lindqvist, Lejdarevägen 13, 865 00 Alnö.

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT (1898-), 4 nr/år; utgiven av *Personhistoriska samfundet*, Göran Nilzén, Svenskt Biografiskt Lexikon, Box 34106, 100 26 Stockholm.

ROTEN (1982-), 4 nr/år; utgiven av *Föreningen Skelleftebygdens Släktforskare*, Skellefteå Museum, Nordanå, 931 33 Skellefteå.

SKÅNE GENEALOGEN (1978-), 2 nr/år; utgiven av *Skånes Genealogiska Förening*, Box 170 53, 200 10 Malmö.

SLÄKTFORSKAREN (1981-), 3-4 nr/år; utgiven av *Västerbergslagens Släktforskare*, c/o Winroth, Prästgårdsgatan 23, 771 00 Ludvika.

SLÄKTFORSKAR'N (1980-), sporadisk utgivning; utgiven av *Sollefteå Släktforskningssällskap*, c/o Strömberg, Sportgränd 7, 881 00 Sollefteå.

SLÄKT-FORSKAR-NYTT (1979-), 4 nr/år; utgiven av

Föreningen för datorhjälp i släktforskningen (DIS), c/o Bergman, Hjortronvägen 89, 590 54 Sturefors.

SLÄKTHISTORISKT FORUM (1982-), 4 nr/år; utgiven av *Genealogiska Ungdom*, Tellgrensgatan 2, 414 60 Göteborg.

SLÄKT OCH HÄVD (1950-) 4 nr/år; utgiven av *Genealogiska Föreningen*, Box 2029, 103 11 Stockholm.

SLÄKT-POSTEN (1979-), 4-5 nr/år; utgiven av *Näs-sjöbygdens Genealogiska Förening*, c/o Ågren, Trädgårdsgatan 69, 571 00 Nässjö.

SÄLLSKAPET ANE FINNVEDEN MEDLEMSBLAD (1979-) 5-6 nr/år; utgiven av *Sällskapet ANE Finnveden*, Kommunbiblioteket, Box 414, 331 01 Värnamo.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN (1978-), 8 nr/år; utgiven av *Södertälje Släktforskarförening*, c/o Hedlund, Tältvägen 15, 151 31 Södertälje.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN (1982-), 2 nr/år; utgiven av *Västgöta Genealogiska Förening*, Box 27, 516 00 Dalsjöfors.

UPPHÖRDA TIDSKRIFTER

GENEALOGISK TIDSKRIFT (1946-1961), utgiven av *Föreningen för Släktforskning*.

GENEALOGISK UNGDOMS TIDSKRIFT (1977-1981), utgiven av *Genealogisk Ungdom*; ersatt av *Släkthistoriskt Forum*.

MEDLEMSBLAD FÖR GENEALOGISKA FÖRENINGEN (1934-1949), utgiven av *Genealogiska Föreningen*; ersatt av *Släkt och Hävd*.

SLÄKTHISTORISK TIDSKRIFT (1949-1951), utgiven av *Sveriges släkthistoriska och heraldiska samfund*.

SVENSKA AUTOGRAFSÄLLSKAPETS TIDSKRIFT (1879-1897), utgiven av *Svenska autografsällskapet*; ersatt av *Personhistorisk tidskrift*.

GENEALOGISKA FÖRENINGEN 50 år GRATTIS!

GF:s arbetsutskott 1983. Fr. v. redaktör Carl Kjellberg, ordf. Erik Thorell, sekreterare Jan Appelquist och vice ordf. Sonja Berg von Linde.

Kära faster GF!

Jag har hört att du snart fyller år. Det är kul med födelsedagskalas, så jag hoppas du har ett riktigt ordentligt kalas med mycket läsk och kakor. När jag fyllde fem hade vi jättekul. En massa kompisar var här och vi lekte föredrag och "Hela arkivet stormar". Sen hade vi kurragömma i mikrofilmsrummet och så lekte vi "Post och Inrikes tidningar", fast det är en tjejlek. Södertälje-Probanden började pussas så jag måste dra henne i flätorna för att hon skulle sluta. Då började hon lipa och så kom landsarkivarien och körde ut oss. I år blev det inget kalas.

När jag blir lika stor som dej så skall jag forska hela dan och köpa en massa mikrofiche och skriva alla antavlorna fulla. Då skall jag ta med en sovsäck till Landsarkivet och bo i forskarsalen. När man är stor kan man göra nästan vad som helst. Hur känns det att vara så stor som du? Pappa säger att du har vuxit mycket på de senaste åren, fastän du är så gammal. Hur länge har du tänkt att hålla på så där? Tänk om du exploderar som en ballong till slut!

Pappa och jag kommer till dej på besök nu när du fyller år. Det skall bli lajban att träffa alla kusinerna. Vad brukar dom leka? Tycker dom bäst om att rita släktträd eller samla på anor? Jag har sjuhundratjugotre anor. Hur många har du?

Nu säger mamma att vi skall äta så nu måste jag sluta. Vi kommer snart upp till dig i Stockholm. Gratulerar på födelsedagen!

Hälsningar från
lille GU

*GF:s emblem, formgett av
Jan Raneke.*

Lennart Zielfelt (1895-1976) var "Mr GF" under många långa år. Han tog initiativ till föreningen och verkade som dess sekreterare i hela 25 år - från 1933 till 1959. Han ledde arbetet med föreningens samlingar, som klipparkivet, släktarkivet och släktnamnsregistret. Han redigerade serien av släktböcker och GF:s skriftserie och var dessutom aktiv i redaktionen för Medlemsbladet och Släkt och Hävd. "Hans stora bestående livsinsats föll inom släktforskningens område", skriver Pontus Möller också i sin nekrolog över honom i Släkt och Hävd 1976:3. Lennart Zielfelt är sannolikt den enskilde person som betytt mest för släktforskningen i Sverige under de senaste femtio åren.

Lennart Zielfelt

GF:s GÅNGNA RORSMÄN

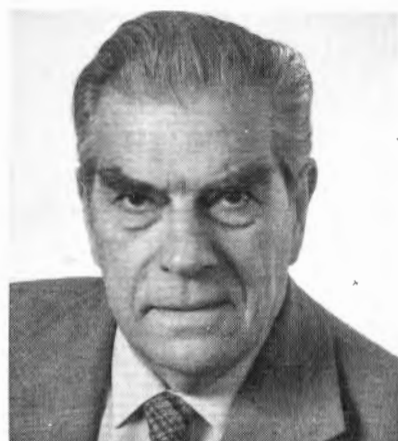
*Fredrik Falkenberg
1933-1937*

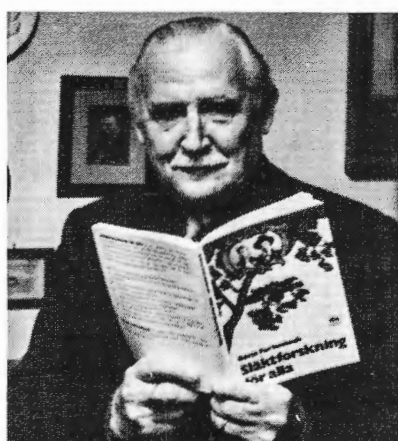
*Natanael Beckman
1937-1942*

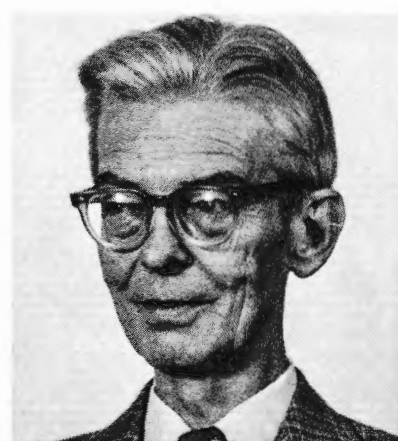
*Ragnar Schlyter
1942-1948*

*Wilhelm Tham
1948-1957*

*Börje Furtenbach
1957-1974*

*Carl-Gerhard Schönbeck
1974-1979*